

1.01. Izvirni znanstveni članek

UDK 622.363.1(497.4 Koper)"1847"
prejeto: 11. 7. 2005**Zdenka Bonin**prof. zgodovine in geografije, višja arhivistka, Pokrajinski arhiv Koper, Kapodistriasov trg 1, SI-6000 Koper
e-mail: zdenka.bonin@guest.arnes.si

Kataster koprskih solin leta 1847

IZVLEČEK

Predsedstvo konzorcija koprskih solin je dalo leta 1847 popisati koprške soline, ki so obsegale obrežni pas severovzhodno in južno od mesta. Nastal je obsežen kataster lastnikov in najemnikov solnih fondov. Celotne soline so bile razdeljene na 218 solnih fondov s 3.827 solnimi kavedini. Ankaransko-srminski del solin, ki je obsegal predele Oltra, Polje, Rižana, Srmin in Ariol, je bil večji kot semedelski del solin in je na 135 solnih fondih imel kar 63,7% vseh solnih kavedinov. Solni fondi so bili večinoma v privatni lasti pomembnejših koprskih družin, opazen pa je bil tudi delež koprškega Urada domen in drugih pravnih (predvsem cerkvenih) oseb.

KLJUČNE BESEDE

Koper, solinarstvo, koprške soline, kataster, solni fond, solni kavedin

SUMMARY

THE CADASTRAL REGISTER OF THE KOPER SALT WORKS IN THE YEAR 1847

The presidency of the Koper salt pans consortium ordered in 1847 a listing of the Koper salt pans that included the coastal zone northeast and south of the town. An extensive cadastre of owners and leaseholders of the salt funds was composed. The entire salt works were divided into 218 salt funds with 3.827 salt ponds (kavedin). The Ankaran-Srmin part of the salt works, which comprised the parts of Oltra, Polje, Rižana, Srmin and Ariol, was larger than the Semedela part of salt works and had on 135 salt funds as much as 63,7% of all salt ponds. The salt funds were mainly in private property of important Koper families; also noticeable was the share of the Koper Bureau of domains and other legal (mainly Church) persons.

KEY WORDS

Koper, salt panning, the Koper salt works, cadastre, salt fund, salt pond

UVOD

Razvoj koprskih solin od konca beneške oblasti do srede 19. stoletja

Medtem ko je istrsko solinarstvo ob koncu beneške uprave doživljalo krizo, je s prehodom pod avstrijsko oblast in s tem razširitvijo trga po letu 1797 ponovno oživelo. Nova oblast je ukinila limit, povečala ceno (30 lir na modij¹ soli) in vzpodbujala k obnavljanju in graditvi novih solnih kavedinov.² V času prehoda pod francosko oblast (1806) so bile najbolj vzdrževane piranske soline. Miljske soline so bile zaradi poplav v prejšnjih letih poškodovane, zaradi večkrat naraslih vod Rižane pa so bile v slabem stanju tudi koprške soline.³ Francozi, ki so uvedli številne reforme na področju uprave, šolstva, družbenih odnosov ter v Kopru ukinili 4 samostane in 58 bratovščin (njihovo premoženje so podržavili), so začeli spreminjati zunanjo podobo mesta. Pri urejanju in posodabljanju mesta se je izkazal zlasti prefekt Angelo Calafati. Porušili so dele starega mestnega obzidja in utrdb ter okoli otoka začeli graditi obodne ceste. Mesto je dobilo vodo, začeli pa so osuševati tudi močvirje. V načrtu so, poleg oživljanja trgovine, kmetijstva in gospodarstva, imeli tudi širitev solin, vendar za to ni bilo dovolj časa ne pravih možnosti.⁴ Cena soli je ostala enaka do leta 1808, ko so vpeljali tudi nove mere (milanski kvintal – *quintale di Milano*, po letu 1812 pa *quintale metrico*⁵).⁶

Leto	1799	1801	1805	1806	1810	1812	1813	1814	1816	1818
Soline										
Koper	2740					2150	3065			
Milje				483	294		907			
Piran		4484	4637		4704		4776	4856	6363	7034
Skupaj					4998		8748			

Tabela 1: Število solnih kavedinov po letih za posamezne soline.⁷

Leta 1813 so koprške, miljske in piranske soline imele 8.748 solnih kavedinov, pri čemer je kar 54,6% vseh kavedinov odpadlo na piranske, 35% na koprške in le 10% na miljske soline.

S ponovnim prihodom pod avstrijsko oblast je zaradi bližine Trsta postajal Koper čedalje bolj provincialno mesto. Pomembna je bila priobalna plovba in prevažanje poljščin v Trst⁸ in Benetke ter povečana pridelava soli. V letih 1818–1820 je bil v mestu ustanovljen Solni konzorcij, v predelu Vrat sv. Martina pa je bilo zgrajeno novo skladišče za sol. Najvišji inšpektor solin je postal Albert Patzowsky, dvorni komisar za ekonomska in upravna vprašanja. Z načrtnim rušenjem nekaterih stavb (leta 1819 je bil porušen Levji grad) in gradnjo novih (leta 1822 je bila v predelu Zubenaga zgrajena mogočna kaznilnica) ter izgradnjo nasipa s cesto, ki je otoško mesto povezala s Semedelo, je bila spremenjena tudi zunanja podoba mesta.⁹ Še vedno pa je pomembno vlogo imelo pridobivanje soli. Leta 1814 so v t. i. Ilirskem Primorju na tržaškem ozemlju delovale soline v Škednju in Žavljah, v Istri pa soline v Miljah, Kopru in Piranu (glej tabelo 2).

Od skupne površine tržaških in istrskih solin, ki je znašala okoli 11,3 milijona klafter, so skoraj 90% površin pokrivalo istrske soline, dobro desetino pa tržaške soline. Največje piranske soline so zavzemale skoraj 46% površin (soline v Sečovljah, Luciji in Strunjanu), koprške 37%, škedenjske skoraj 8%, miljske 5%, najmanjše žaveljske pa okoli 3% celotnih površin. V tem obdobju je bilo od skupnega števila 12.199 kavedinov obdelanih 82%, neobelanih 2,8%, v pripravi pa je bilo 15,2% kavedinov.

Semedelske soline konec 18. stoletja še niso segale povsem do mesta, temveč so na južnem delu zavzemale le obalni (kopni) del, kasneje (do sredine 19. stoletja) pa so se razširile vse do otoškega mesta.¹⁰

Medtem ko so leta 1829 zaprli soline v Škednju, Žavljah in Miljah, so koprške in piranske soline v naslednjih nekaj desetletjih povečevale solno proizvodnjo. Piranske so se že leta 1818 ustalile na 7.034 kavedinov,¹¹ koprške pa so po podatkih katastra leta 1847 imele 3.827 kavedinov.

¹ Utežna mera (približno 801 kg soli).

² Solni fond sestavljajo izparevalni in kristalizacijski bazeni. Fond ima praviloma 5 stopenj izparevanja (bazeni prvih štirih stopenj izparevanja so navadno imenovani *morarji*, bazeni pete stopnje izparevanja pa *servidorji*) in kristalizacijske bazene, imenovane *kavedini*.

³ Nicolich, Saline di Pirano, str. 56–59.

⁴ Bonin, Oris zgodovine Kopra, str. 16–17.

⁵ 100 kg.

⁶ Nicolich, Saline di Pirano, str. 59.

⁷ Nicolich, Saline di Pirano, str. 56–60.

⁸ Več o gospodarski vlogi severozahodne Istre v odnosu do Trsta v 2. polovici 19. stoletja v delu N. Terčon, *Z barko v Trst*, Koper, 2004.

⁹ *Koper*, Monografija, str. 62–63; Bonin, Oris zgodovine Kopra, str. 17.

¹⁰ Primerjaj slike 1, 2 in 3.

¹¹ Nicolich, Saline di Pirano, str. 60.

Soline	Površina (v klaftah) ¹²	Površina (v %) ¹³	Število kavedinov			
			obdelani	neobdelani	v pripravi	skupaj
Koper	4243200	37,5	3270	317	560	4147
Sečovlje	4860000	43,0	4092	30	1200	5322
Milje	600000	5,3	907		100	1007
Žavlje	400000	3,5	881			881
Škedenj	884375	7,8	162			0 ¹⁴
Fazana (Lucija)	202500	1,8	318			318
Strunjan	120000	1,1	362			362
Skupaj	10510075 11310075	100	9992	347	1860	12037 12199 ¹⁵

Tabela 2: Površine in število kavedinov v tržaških in istrskih solinah.¹⁶

Karta koprskih solin iz časa prve avstrijske uprave (Rajšp – Trpin, Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787 (1804), Karte, 3. zvezek, sekcija XIX 15).

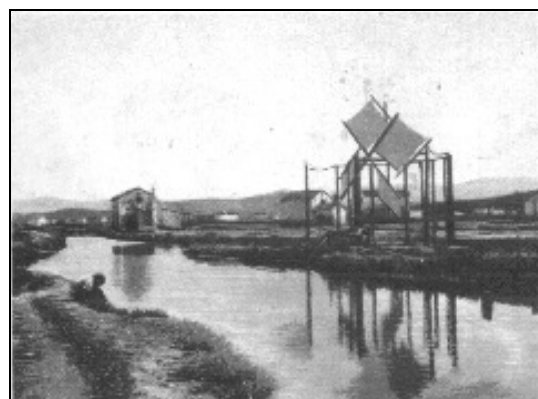
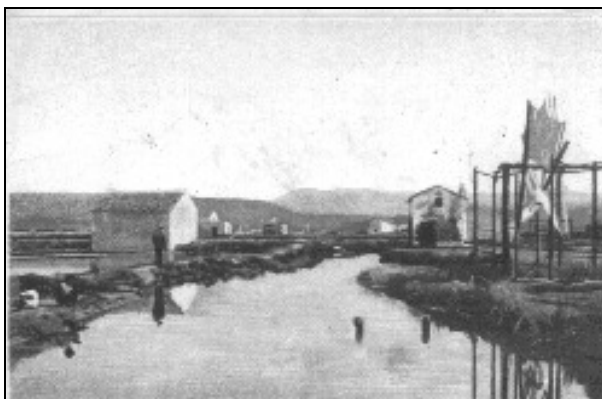
¹² 1 klafta = 1,896 m, 1 kvadratna klafta = 3,596 m² (Stanisci, Apunti di metrologia, str. 86, 88). Podobne vrednosti navaja tudi Benussi: 1 klafta = 1,9 m, 1 kvadratna klafta = 3,6 m² (Benussi, Raggiaglio delle monette, str. 235). V dokumentu je seštevek skupne površine napačen (zgornje krepko izpisano število pomeni zapis v dokumentu, spodnje pa dejansko površino).

¹³ Odstotki so računani glede na dejansko površino, ki zanaša 11.310.075 klaft er.

¹⁴ V originalnem dokumentu ni vpisanih 162 škedenjskih kavedinov.

¹⁵ Ker je pri vpisovanju skupnega števila vseh kavedinov pri Škedenju verjetno pomotoma izpadlo 162 dejavnih kavedinov, bi skupno število kavedinov v vseh solinah moralo biti 12.199.

¹⁶ AST, I.R. Direzione delle fabbriche. Archivio Piani, busta N° 316. Dokument ni datiran, vendar se zdi, da prinaša stanje za drugo desetletje 19. stoletja (verjetno po letu 1813 in pred letom 1818).

Solinarske hiše v koprskih solinah (SI PAK KP 344, t. e. 1, Koper).

Načrt koprskih solin iz časa avstrijske uprave¹⁷ (PMK, Zbirka muzealij, leto 1896).

KATASTER KOPRSKIH SOLIN LETA 1847

Predsedstvo konzorcija koprskih solin je dalo sredi 19. stoletja popisati koprške soline in 20. marca 1847 je bil narejen kataster lastnikov in najemnikov solnih fondov. Kataster obsega 27 strani. Narejen je po abecednem vrstnem redu lastnikov solnih fondov, pri čemer so najprej vpisani lastniki fondov (ime in priimek), nato pa priimek in ime vodje solnega fonda, število kavedinov na posamezen solni fond ter v zadnji rubriki skupno število

solnih kavedinov na posameznega lastnika solnega fonda. Na koncu katastra je narejena statistika solnih fondov, kavedinov, števila solinarskih in nadzornih hiš, mostičkov za nakladanje soli ter lastnikov in delavcev na solnih fondih.

¹⁷ Načrt je datiran 21. maja 1896. Zdi se, da so s temnejšo barvo označeni fondi koprskega Urada domen. Na karti je tako označenih 36 fondov, v času izdelave katastra leta 1847 pa je Urad domen imel v lasti 34 fondov in pol (v solastništvu je bil fond številka 14), medtem ko fond št. 40 takrat ni bil v lasti Urada domen.

Razporeditev solnih fondov in kavedinov po posameznih predelih koprskih solin

Koprške soline, ki so na severovzhodnem (ankaransko-srminskem) in južnem (semedelskem) obrežnem delu obdajale mesto, so se v grobem delile na 10 predelov, in sicer: *Oltra*, *Campi* (Polje), *Risano* (Rižana), *Sermin* (Srmin), *Ariol*, *S. Girolamo*,¹⁸ *S. Nazario* (sv. Nazarij),¹⁹ *S. Leone*, *Gorne* in *Semedella* (Semedela).

Po katastru leta 1847 je bilo v celotnih koprskih solinah 218 solnih fondov s skupno 3.827 solnimi kavedini. Večje so bile ankaransko-srminske soline (po velikosti so zlasti izstopali predeli ob reki Rižani (*Fiume*), Polje (*Campi*) in Srmin), na južni strani pa so bile manjše semedelske soline. Kataster žal ne prinaša podatkov niti o površini solnih fondov niti solnih kavedinov, na osnovi števila kavedinov na posamezen solni fond pa so fondi v povprečju imeli okoli 17,5 kavedinov. V povprečju je bilo najmanj kavedinov na posamezni solni fond v Oltri (le 13), na Srminu pa celo nad 21,5 kavedinov. Ob upoštevanju povprečnega števila kavedinov na solni fond, ki je bilo značilno tudi za sosednje piranske soline, kjer so navadno manjši solni fondi imeli po 18, normalni pa po 24 ali 28 kavedinov, je v koprskih solinah relativno veliko manjših solnih fondov, saj je kar 54% (oz. 118) fondov imelo manj kot 18 kavedinov, precej pa jih je bilo tudi večjih. Nad 29 kavedinov na solni fond je imelo kar 16 fondov (7%), dva pa sta imela celo po 40 in eden 44 kavedinov.

Predel ²⁰	Solni fondi	Solni kavedini	Povprečno št. kavedinov na solno polje
Oltra	13	208	13
Campi	34	594	17,47
Risano	49	847	17,28
Sermin	28	540	19,28
Ariol	11	237	21,54
S. Girolamo	9	172	19,11
S. Nazario	18	288	16
S. Leone	14	258	18,43
Gorne	6	96	16
Semedella	36	587	16,30
Skupaj	218	3827	17,55

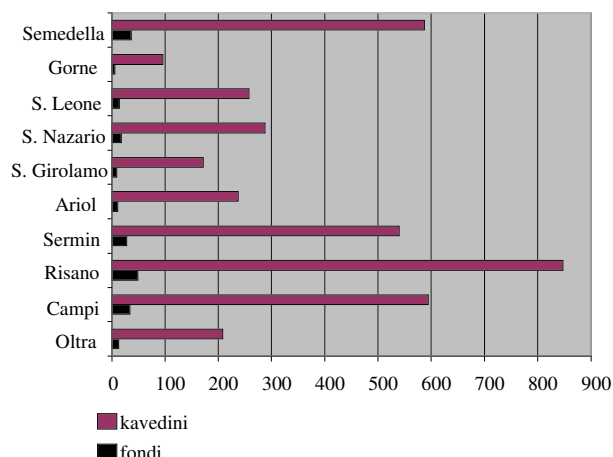
Tabela 3: Število solnih fondov in solnih kavedinov po posameznih predelih v koprskih solinah leta 1847.²¹

¹⁸ Solinarsko področje se je razprostiralo severno od Škocjana (Gravisi, I nomi locali, str. 230).

¹⁹ Področje južno od mesta (Gravisi, I nomi locali, str. 230).

²⁰ Imena predelov so v celotnem članku izpisana kot v popisu zapisovalca.

²¹ Podatki so izpisani iz sumarnega seštevka, ki ga je

Graf 1: Število solnih fondov in solnih kavedinov po posameznih predelih v koprskih solinah leta 1847 (po statistiki zapisovalca).

Statistični podatki zapisovalca o številu fondov in kavedinov po posameznih predelih zbrani na koncu katastra pa se nekoliko razlikujejo od podatkov, ki so dejansko zapisani v samem popisu.

V popisu katastra koprskih solin je razvidno, da so bili solni fondi od zaporedne številke 1 do 15 v predelu Oltra,²² od 16 do 46 v predelu Campi,²³ od 47 do 95 v predelu Fiume, od 96 do 123 na Srminu,²⁴ od 124 do 135 v Ariolu, od 136 do 144 v Fiumisinu,²⁵ od 145 do 162 v predelu S. Nazario, od 163 do 176 S. Leone, od 177 do 182 Gorne in od številke 183 do 218 v Semedeli. Ob upoštevanju podatkov iz dejanskega popisa in podatkov iz statistike, ki je narejena konec popisa, so pri nekaterih predelih manjša odstopanja (glej tabelo 4).

naredil zapisovalec (SI PAK KP 12, t. e. 106, a. e. 165, str. 22–23).

²² V katastru naj bi po zapisu zapisovalca v predel Oltra sodili še fondi pod zaporedno številko 21, 24, 29 in 32, ki pa bi po umestitvi zaporednih števil fondov bolj sodili v predel Campi.

²³ Po katastru naj bi v ta predel sodil še fond št. 50, ki pa po umestitvi zaporednih števil fondov bolj sodi v predel Fiume.

²⁴ V ta predel naj bi spadala še fonda s številko 210 in 211, ki pa sta po zaporednih številkah fondov umeščena sredi semedelskega predela.

²⁵ Sem naj bi sodil še fond št. 149, ki naj bi bil po umestitvi zaporednih števil fondov v predelu S. Nazario.

Št. fonda	Predel	Št. kav.	Št. fonda	Predel	Št. kav.	Št. fonda	Predel	Št. kav.	Št. fonda	Predel	Št. kav.
1	Oltra	18	60	Fiume	13	117	Ara Santorio	22	173	S.Leone	19
2	Oltra	10	61	Fiume	24	118	Sermin	26	174	S.Leone	15
3	Oltra	12	62	Fiume	16	119	Sermin	29	175	S.Leone	13
4	Oltra	13	63	Fiume ²⁶	12	120	Sermin	35	176	S.Leone	10
5	Oltra	15	63	Fiume	12	121	Sermin	18	177	Gorne	18
6	Oltra	18	64	Fiume	17	122	Sermin	17	178	Gorne	18
7	Oltra	40	65	Fiume	8	123	Sermin	28	179	Gorne	17
8	Oltra	16	66	Fiume	25	124	Ariol	22	180	Gorne	14
9	Oltra	15	67	Fiume	26	125	Ariol	26	181	Gorne	15
10	Oltra	15	68	Fiume	34	126	Ariol	20	182	Gorne	14
11	Oltra	20	69	Fiume	26	127	Ariol	12	183	Semedella	12
12	Oltra	10	70	Fiume	22	128	Ara Fiera	14	184	Semedella	12
13	Oltra	6	71	Fiume	18	128	Ariol	12	185	Semedella	10
14	Oltra	7	72	Fiume	18	129	Ariol	32	186	Semedella	9
15	Oltra	7	73	Fiume	12	130	Ariol	32	187	Semedella	14
16	Campi	24	74	Fiume	12	131	Ariol	18	188	Semedella	14
17	Campi	17	75	Fiume	11	132	Ariol	29	189	Semedella	18
18	Campi	16	76	Fiume	18	133	Ariol	12	190	Semedella	17
19	Campi	20	77	Fiume	10	134	Ariol	20	191	Semedella	16
20	Campi	11	78	Fiume	10	135	Ariol	20	192	Semedella	9
21	Oltra	10	79	Fiume	13	136	S.Girolamo	14	193	Semedella	24
22/23 ²⁷	Campi	26	80	Fiume	23	137	Fiumisin	12	194	Semedella	22
24	Oltra	15	81	Fiume	11	138	S.Girolamo	14	195	Semedella	15
25	Campi	15	82	Fiume	12	139	Fiumisin	24	196	Semedella	5,5
26	Campi	23	83	Fiume	20	140	Fiumisin	52	197	Semedella	5,5
27	Campi	22	84	Fiume	11	141	Fiumisin	10	198	Semedella	7
28	Campi	30	85	Fiume	11	142	Fiumisin	26	199	Semedella	26
29	Oltra	10	86	Fiume	12	143	Fiumisin	10	200	Semedella	20
30	Campi	15	87	Fiume	11	144	Fiumisin	10	201	Semedella	10
31	Campi	25	88	Fiume	16	145	S.Nazario	22	202	Semedella	12
32	Oltra	25	89	Fiume	16	146	S.Nazario	24	203	Semedella	24
33	Campi	34	90	Fiume	40	147	S.Nazario	25	204	Semedella	21
34	Campi	26	91	Fiume	7	148	S.Nazario	8	205	Semedella	20
35	Campi	12	92	Fiume	22	149	Fiumisin	23	206	Semedella	20
36	Campi	11	93	Fiume	8	150	S.Nazario	18	207	Semedella	20
37	Campi	13	94	Fiume	8	151	S.Nazario	9	208	Semedella	5
38	Campi	13	95	Fiume	19	152	S.Nazario	10	209	Semedella	15
39	Campi	13	96	Sermin	15	153	S.Nazario	29	210	Sermin	20
40	Campi	13	97	Sermin	24	154	S.Nazario	15	211	Sermin	20
41	Campi	10	98	Sermin	8	155	S.Nazario	15	212	Semedella	7
42	Campi	44	99	Sermin	19	156	S.Nazario	11	212	Semedella	13
43	Campi	30	100	Sermin	13	157	S.Nazario	15	205	Semedella	20
44	Aro Rozzi	9,5	101	Sermin	11	158	S.Nazario	9	206	Semedella	20
45	Campi	9,5	102	Sermin	12	159	S.Nazario	9	207	Semedella	20
46	Aro Rozzi	26	103	Sermin	16	160	S.Nazario	11	208	Semedella	5
47	Fiume	12	104	Sermin	16	161	S.Nazario	12	209	Semedella	15
48	Fiume	7	105	Sermin	27	162	S.Nazario	23	210	Sermin	20
49	Fiume	7	106	Sermin	9	163	S.Leone	21	211	Sermin	20
50	Campi	18	107	Santorio	27	164	S.Leone	21	212	Semedella	7
51	Fiume	17	107	Fiume	9	165	S.Leone	21	212	Semedella	13
52	Fiume	32	109	Sermin	12	166	S.Leone	21	213	Semedella	20
53	Fiume	17	110	Sermin	12	167	S.Leone	21	214	Semedella	20
54	Fiume	17	111	Sermin	16	168	S.Leone	21	215	Semedella	20
55	Fiume	28	112	Sermin	22	169	S.Leone	21	216	Semedella	10
56	Fiume	20	113	Sermin	34	170	S.Leone	20	217	Semedella	22
57	Fiume	20	114	Sermin	18	171	S.Leone	7	218	Semedella	22
58	Fiume	32	115	Sermin	18	171	S.Leone	15			
59	Fiume	13	116	Sermin	20	172	S.Leone	12			

Tabela 4: Seznam solnih polj po številkah fondov, predelih in številu solnih kavedinov (po zapisu v katastru).²⁸

²⁶ Krepko so izpisani fondi, pri katerih je vpisano dvojno lastništvo.

²⁷ Omenjena solna fonda (št. 22 in 23) naj bi imela skupno 26 kavedinov, žal pa ni zabeleženo število kavedinov za posamezen fond.

²⁸ SI PAK KP 12, t. e. 106, a. e. 165, str. 2–21.

Predel	Solni fondi – statistika	Solni fondi – popis	Solni kavedini – statistika	Solni kavedini – popis
Oltra	13	15	208	222
Campi + Aro Rozzi	34	31	594	568
Fiume	49	49	847	844
Srmin + Ara Santorio	28	28	540	533
Ariol + Ara Fiera	11	12	237	269
S. Girolamo + Fiumisin	9	9	172	172
S. Nazario	18	18	288	288
S. Leone	14	14	258	258
Gorne	6	6	96	96
Semedela	36	36	587	577
Skupaj	218	218	3827	3827

Tabela 5: Primerjava števila solnih polj in kavedinov po posameznih fondih po dejanskem popisu in po statistiki, ki je narejena ob koncu popisa.

Na splošno pa vendarle velja, da so bile severovzhodne oz. ankaransko-srminske soline bistveno večje. Po zapisu v katastru so obsegale 15 solnih fondov v predelu Oltra, 31 v predelu Campi, 49 v predelu Fiume ob reki Rižani, 28 na Srminu in 12 v Ariolu (skupaj z delom Ara Fiera). Ankaransko-srminske soline so skupaj imele 135 solnih fondov z 2.436 solnimi kavedini. Precej manjši je bil južni oz. semedelski del solin. Predel S. Girolamo s Fiumisinom ob Badaševici je imel 9, predel S. Nazario 18, predel S. Leone 14, predel Gorne 6 ter Semedela 36 solnih fondov. Celotni južni del koprskih solin je tako imel 83 solnih fondov s 1.391 solnimi kavedini.

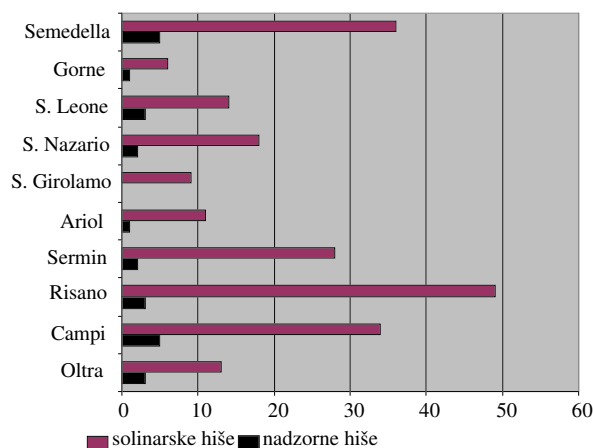
Koprške soline so imele tudi 218 solinarskih hiš in 25 nadzornih hiš. Očitno je vsak fond imel svojo hišo,²⁹ saj je število fondov enako številu hiš po posameznih predelih.³⁰ Po zbirnih statističnih podatkih na koncu popisa so bile razporejene (glej tabelo 6).

²⁹ Hiše ob solnih fondih so bile verjetno zgrajene v času avstrijske uprave, saj fondi še leta 1745 (verjetno zaradi bližine mesta) niso imeli pripadajočih hiš (SI PAK KP 191, Soline Piran, t. e. 9, vol. 51, str. 91).

³⁰ Za nekatere predele je enako število hiš moč zaslediti tudi v kasnejšem popisu, ki ga je Cesarsko kraljeva centralna statistična komisija na Dunaju izdelala na osnovi popisa prebivalstva leta 1890. Tako je v tedanji občini Srmin v predelu Ariol zabeleženih 11 hiš, v predelu Srmin 27 (po katastru 28), v predelu *Ai Casoni* 13, *Bocca Fiume* 2, *Fiume* 13, *Ghebo dei Gorgi* 19, *Sartorio* 2, oz. skupaj 49, kar najverjetneje v katastru odgovarja številu hiš v predelu *Risano* (zabeleženih je 49 hiš). V občini Škocjan (*S. Canziano*) je bilo v predelu *Colonna alle Gorne* 6 hiš (enako v katastru), v predelu *S. Girolamo* 3 (v katastru 6), v občini *S. Marco* v predelu *Semedela* 45 (v katastru 36), v predelu *Saline Nove* pa 14 (*Special Orts-Repertorium*, str. 72–74).

Predel	Hiše	Nadzorne hiše
Oltra	13	3
Campi	34	5
Risano	49	3
Sermin	28	2
Ariol	11	1
S. Girolamo	9	
S. Nazario	18	2
S. Leone	14	3
Gorne	6	1
Semedella	36	5
Skupaj	218	25

Tabela 6: Število solinarskih hiš in nadzornih hiš po posameznih predelih v koprskih solinah leta 1847.

Graf 2: Število solinarskih hiš in nadzornih hiš po posameznih predelih v koprskih solinah leta 1847.

Predel	Kanali in reke	Mostički za nakladanje		
		last Urada domen	privatni	skupaj
Oltra	Malacarne			
	Ghiajo	1	2	3
Campi	Ara di Mezzo	1	1	2
	Ara Rozzi	1		1
Risano	Fiume	1		1
Sermin	Ara Gorghi	1		1
	Ara Santorio		2	2
Ariol	Ara Fiera	2	1	3
S. Girolamo	S. Sebastiano			
S. Nazario	Fiumisin	2		2
S. Leone	S. Leone			
	Ara Carri	2		2
Gorne	Gorne	1		1
Semedella	Ara Grande	1		1
	prope la Citta	1		1
SKUPAJ		14	6	20

Tabela 7: Število mostičkov za nakladanje soli po posameznih kanalih in rekah.

Lastniki	Vodje fondov – moški	Vodje fondov – ženske	Solinarji – moški	Solinarji – ženske	Otroci	Skupaj – delavci
64	170	48	279	240	69	806

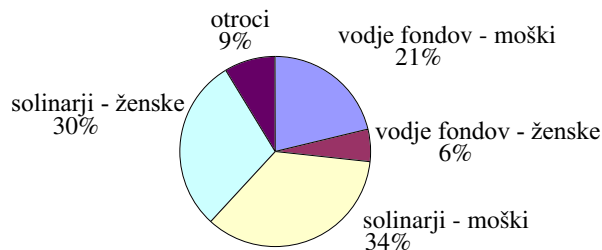
Tabela 8: Število lastnikov in število delavcev v koprskih solinah leta 1847.

Solna polja so med seboj povezovali številni kanali (*are*) in reke. Da so sol lahko prepeljali v državna skladišča, so za nakladanje soli na ladje imeli tudi 20 mostičkov, in sicer: 14 mostičkov za nakladanje soli je bilo v lasti Urada domen,³¹ 6 pa privatnih.

Lastniki solnih fondov in število solinarskih delavcev

Na solnih fondih je v letu 1847 delalo 806 delavcev. Med vodji fondov so prevladovali moški (78%), delež ostalih solinarjev pa je bil po spolu enakomerno razporejen. Čeprav je bila več kot po-

lovica (55,7%) vseh delavcev moških, pa je bil opazen tudi delež žensk (35,7%) in delež otrok (9%) (glej tabelo 8).

Graf 3: Deleži delavcev v koprskih solinah leta 1847.

V koprskih solinah je bilo skupno 64 lastnikov solnih fondov. Večina fondov je bilo v lasti posameznih koprskih družin, opazen pa je bil delež koprskega Urada domen in drugih, zlasti cerkvenih pravnih oseb.

Ob upoštevanju podatkov zapisovalca katastra je bilo od skupnega števila 218 solnih fondov več kot $\frac{4}{5}$ fondov v privatni lasti,³² ostali fondi pa so bili v lasti koprskega Urada domen (glej tabelo 9).

³¹ Po ukinitvi Beneške republike je francoska oblast razpustila nekatere samostane in bratovščine ter podpržavila njihovo lastnino. S podržavljeno lastnino (državna posest ali *domena*) je upravljal poseben urad demanija (*Ragioneria del Demanio di Capodistria*), ki se je kasneje preimenoval v Urad domen Koper (*I. r. Ufficio Demaniale di Capodistria*), okoli leta 1860 pa v Solni in Domenski urad v Kopru (*Ufficio Sali e Demanio in Capodistria*) (Kontestabile Rovis, *Urad domen Koper*, str. 43–50). Med fonde Urada domen je prav gotovo sodilo tudi 5 solnih fondov, ki so bili še leta 1795 last minoritskega samostana sv. Frančiška iz Kopra. Tedaj so po en fond imeli v Semedeli (fond z 21 kavedini), v starem (18 kavedinov) in novem Srminu (24 kavedinov), v Ariolu (14 kavedinov) ter v predelu Fiume (fond z 8 kavedini). Skupno so na vseh fondih pridelali 2 modija in 3 stare soli (Pusterla, *I Rettori di Egida*, str. 119).

³² Med privatne fonde so všteti vsi fondi pravnih oseb, razen fondov Urada domen.

Predel	Kanali in reke	Fondi			Kavedini			Hiše			
		Urada domen	privat- ni	skupaj	Urada domen	privat- ni	skupaj	Urada domen	privat- ne	skupaj	nad- zorne
Oltra	Malacarne		13	13			208		13	13	3
	Ghiajo										
Campi	Ara di Mezzo	5	29	34	68	526	594	5	29	34	2
	Ara Rozzi										3
Risano	Fiume	7	42	49	122	725	847	7	42	49	3
Sermin	Ara Gorgi	4	24	28	80	460	540	4	24	28	
	Ara Santorio										2
Ariol	Ara Fiera	3	8	11	61	116	237	3	8	11	1
S. Girolamo	S. Sebastiano	4	5	9	58	114	172	4	5	9	
S. Nazario	Fiumisin	4	14	18	52	236	288	4	14	18	2
S. Leone	S. Leone		14	14		258	258		14	14	3
	Ara Carri										
Gorne	Gorne		6	6		96	96		6	6	1
Semedella	Ara Grande	7	29	36	93,5	493,5	587	7	29	36	5
	prope la Citta										
SKUPAJ		34	184	218	534,5	3232,5	3827	34	184	218	25

Tabela 9: Podatki o lastništvu solnih fondov, kavedinov in solinarskih hiš po posameznih predelih koprskih solin leta 1847.

Delo na koprskih solnih fondih okoli leta 1910 (OKSVK, Domoznanski oddelek, Zbirka starih razglednic, Slovenska obala, Koper – soline, sig. 12345/2000).

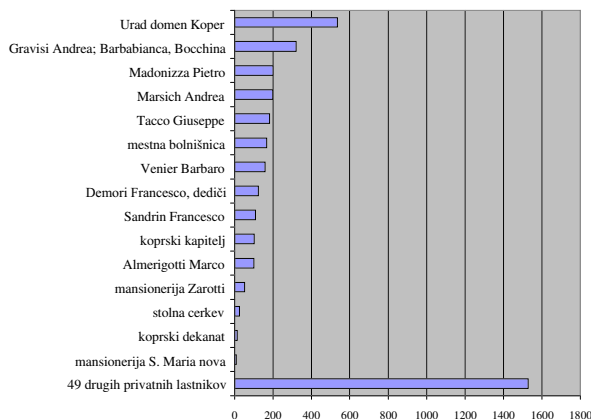
Lastniki	Št. kavedinov	Delež lastništva v %	Št. žensk
Urad domen Koper³³	534,5	14	
Gravisi Andrea, markiz Barbabianca Bocchina	320,5	8,4	
Madonizza Pietro	200	5,2	
Marsich Andrea	199	5,2	
Tacco Giuseppe, grof	182	4,7	
mestna bolnišnica	167	4,3	
Venier Barbaro	159	4,1	
Demori Francesco, dediči	124	3,2	
Sandrin Francesco	110	2,9	
koprski kapitelj	102,5	2,6	
Almerigotti Marco	101	2,6	
Totto Michiel, grof	99	2,5	
Totto Gregorio, grof	85	2,2	
Baldini Cattarina	81	2,1	1
Godigna Niccolo	74	1,93	
Totto Giovanni, grof	74	1,93	
Bratti Andrea	69	1,8	
Grisoni Marianna, vdova, grofica	67	1,75	1
mansionerija³⁴ Zarotti	52	1,36	
Petronio Benedetto	50	1,30	
Brutti Barnabo, grof	49	1,28	
Madonizza Giovanni	45	1,17	
Madonizza Antonio	44	1,15	
Demori Domenico	41	1,07	
Godigna Giacomo	40	1,04	
Giovannini Alberto	36	0,94	
Genzo, bratje	34	0,88	
Gravisi Elio, markiz	33	0,86	
Rin Vittoria, vdova	33	0,86	1
Bello Pietro	30	0,78	
Crevata Antonia	30	0,78	1
Sardolich Paolo	30	0,78	
Gravisi Sigismondo, markiz	27	0,69	
Soranzo, dediči ? Venier	27	0,69	
Baseggio Giorgio	26	0,67	
stolna cerkev	25	0,65	
Parovel Andrea	25	0,65	
Lugnani Antonio, dediči	24	0,62	
Norbedo Giulio	23	0,60	
Cadamuro Bortolo	22	0,57	
Almerigotti Orsola	20	0,52	1
Barega Giuseppe	20	0,52	
Bortolomeo Niccolo	20	0,52	
Divo Maria, vdova	19	0,49	1
Musich Antonio	19	0,49	
Almerigotti Francesco	18	0,47	
Basilisco Teresa	18	0,47	1
Cadamuro Marco, dediči	16	0,42	
Gavardo Antonio	16	0,42	
Bergamasco Maria	14	0,36	1
koprski dekanat	14	0,36	
Baseggio Bortolo, dediči	13	0,34	
Corazza Benedetto	13	0,34	
Petronio Giorgio	13	0,34	
Baseggio Pietro	12	0,31	
Descovich Antonio	12	0,31	
Borisi Scipione, grof	11	0,28	
Condorich Giorgio	11	0,28	
Fonatanot Andrea	11	0,28	
Gorzalini Giorgio	10	0,26	
mansionerija S. Maria Nova	9,5	0,23	
Manzini Niccolo	9	0,23	
Cobal Biaggio	7	0,19	
Zanetti Gaetano, grof	7	0,19	
SKUPAJ	3827	100	8

Tabela 10: Lastniki solnih polj s številom kavedinov, delež lastništva solnih kavedinov ter število žensk lastnikov solnih polj v koprskih solinah leta 1847.

³³ Krepmo so poleg Urada domen izpisane tudi vse druge pravne osebe.

³⁴ Nadarbina.

Med skupno 64 lastniki solnih fondov, je bilo 57 privatnih lastnikov, od tega 8 žensk. Lastništvo nad solnimi fondi je imelo tudi 7 pravnih oseb. 11 največjih lastnikov, ki so imeli nad 100 solnih fondov, je imelo v svojih rokah skoraj $\frac{6}{10}$ vseh koprskih solnih fondov.

Graf 4: Lastniki solnih kavedinov (osem največjih privatnih lastnikov, 7 pravnih oseb in 49 drugih privatnih lastnikov) leta 1847.

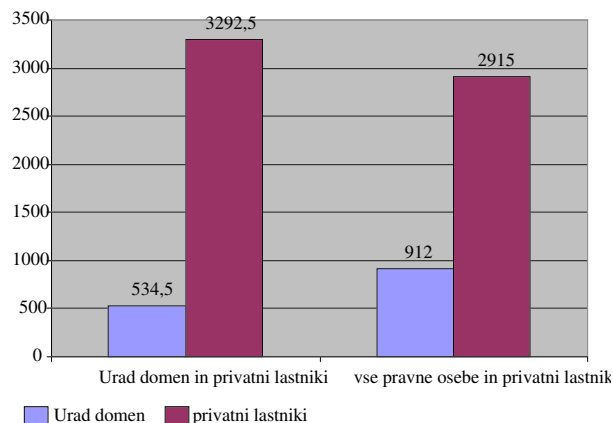
V koprskih solinah je bilo skupno 3.827 solnih kavedinov. Po številu kavedinov so med pravnimi osebami izstopali Urad domen s 534, mestna bolnišnica s 167 in koprski kapitelj s 102 fondi, med privatnimi lastniki pa markiz Andrea Gravisi (skupaj z Barbabianco in Bocchino) s 320, Pietro Madonizza z 200, Andrea Marsich s 199 in grof Giuseppe Tacco s 182 fondi. Nad 100 fondov so imeli še Barbaro Venier, dediči Francesca Demorija, Francesco Sandrin in Marco Almerigotti.

Solni kavedini pravnih oseb		Privatni solni kavedini		Skupaj
število	delež v %	število	delež v %	
Urada domen		3292,5 ³⁵	86,03	3827
534,5	13,97			
Vseh pravnih oseb skupaj		2915	76,17	3827
912,0	23,83			

Tabela 11: Lastništvo solnih kavedinov v koprskih solinah leta 1847.

Dejansko pa so pravne osebe, kamor je poleg Urada domen moč šteti še mestno bolnišnico, koprski kapitelj in dekanat, stolno cerkev ter obe mansioneriji, imele v lastništvu 912 solnih kavedinov oz. skoraj 24% vseh solnih kavedinov.

³⁵ Po podatkih zapisovalca.

Graf 5: Število solnih kavedinov glede na lastništvo v koprskih solinah leta 1847 (fondi Urada domen in privatnih lastnikov³⁶).

KOLIČINA PROIZVEDENE SOLI

Po propadu Beneške republike so avstrijske oblasti že leta 1797 odpravile limitizirano solno proizvodnjo³⁷ in povišale ceno soli. Tako kot v piranskih solinah, kjer so v obdobju 1810 do 1818 skoraj podvojili število kavedinov, se je število kavedinov povečalo tudi v koprskih solinah. Avstrijske oblasti so kasneje ponovno limitizirale solno proizvodnjo.³⁸

Za leto 1840 je bila kot letna kvota za celotne koprške in piranske soline določeno 52.300 ton proizvedene soli. Skoraj $\frac{4}{5}$ celotne količine je odpadlo na piranske, manj kot petina pa na koprške soline.

Soline	Letna kvota proizvedene soli	Izredno bela sol	Bela sol
Piranske	43.274,7	30.697,8	12.576,9
Koprške	9.025,3	6.402,2	2.623,1
Skupaj	52.300,0	37.100,0	15.200,0

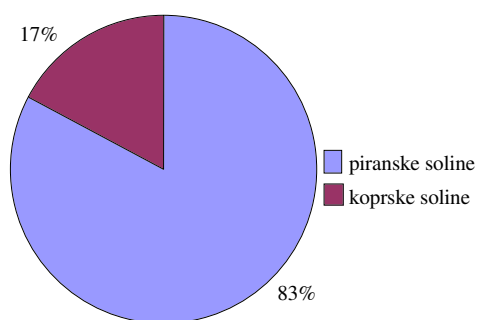
Tabela 12: Predvidena letna kvota proizvedene soli v piranskih in koprskih solinah za leto 1840 (v tonah).³⁹

³⁶ V prvem stolpcu so med privatne lastnike vs tete tudi cerkvene in druge pravne osebe, v drugem pa so te prištete k Uradu domen (pravnim osebam).

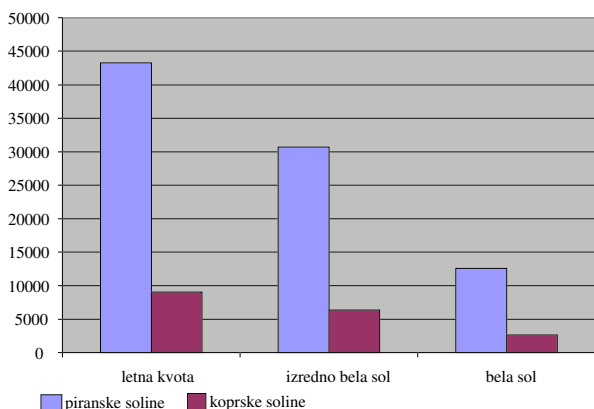
³⁷ SI PAK KP 7, Občina Koper, t. e. 372, spis št. 1846 in SI PAK KP 221, Konzorcij koprskih solin, 1899, str. 1.

³⁸ Solno proizvodnjo naj bi limitizirali leta 1842 (SI PAK KP 7, Občina Koper, t. e. 372, spis št. 1846), po razpoložljivih arhivskih podatkih pa verjetno že prej.

³⁹ SI PAK KP 12, Urad domen Koper, t. e. 57, a. e. 120, spis št. 20.

Graf 6: Delež predvidene letne kvote proizvedene soli v piranskih in koprskih solinah za leto 1840.

Graf 7: Predvidena letna kvota proizvedene soli (celotna kvota in kvote soli po kakovosti) v piranskih in koprskih solinah za leto 1840 (v tonah).

Za leto 1841 je bila za Koper določena nekoliko manjša letna količina proizvedene soli. Skupna določena kvota je bila 8.316 t, od tega naj bi na fondih Urada domen pridelali okoli 1.102 t soli, ker pa jo je v skladiščih ostalo še 180,8 t, naj bi jo v novi sezoni skupno pridelali le še okoli 921 t.

Količina soli	Izredno bela sol	Bela sol	Skupaj
Dovoljena letna kvota (na vseh fondih – skupaj)	1.723,700	6.592,300	8.316,000
Dovoljena letna kvota (na fondih Urada domen)	228,746	873,825	1.102,571
Uskladiščena sol iz leta 1840 ⁴⁰	85,655	91,551	180,806
Za proizvodnjo	143,091	778,674	921,765

Tabela 13: Predvidena letna kvota proizvedene soli v koprskih solinah (skupna količina in količina proizvedena na fondih Urada domen) za leto 1841 (v tonah).⁴¹

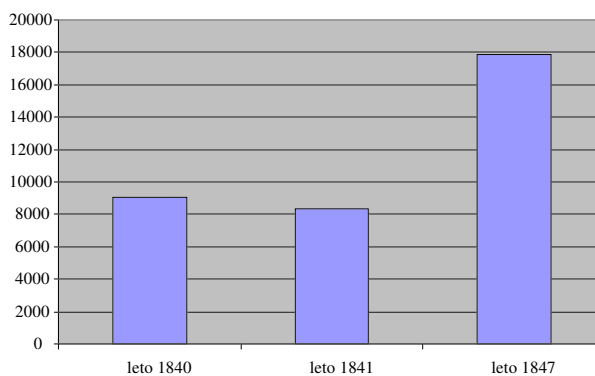
⁴⁰ Podatki o uskladiščeni soli in o proizvodnji (spodnja vrstica) veljajo za fonde Urada domen.

⁴¹ SI PAK KP 12, Urad domen Koper, t. e. 58, a. e. 120, spis št. 281.

V letu izdelave katastra je bila dovoljena letna proizvodnja bistveno višja, in sicer je bila limitirana na 17.980,92 t soli.

Količina soli	Bela sol	Siva (manj bela) sol	Skupaj
Dovoljena letna kvota (vsi fondi skupaj)	16.753,050	1.155,415	17.908,920
Dovoljena letna kvota (fondi Urada domen)	2.362,634	162,936	2.525,570

Tabela 14: Predvidena letna kvota proizvedene soli v koprskih solinah (skupna količina in količina proizvedena na fondih Urada domen) za leto 1847 (v tonah).⁴²

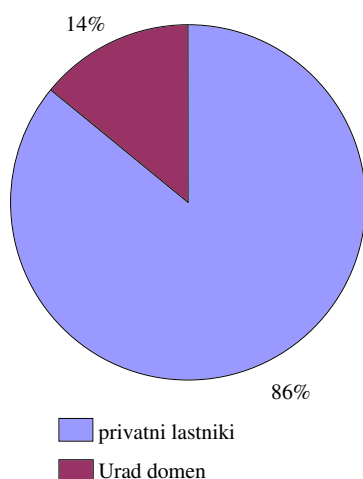
Graf 8: Količina dovoljene proizvodnje soli za leta 1840, 1841 in 1847 v koprskih solinah (v tonah).

Ob primerjavi deleža lastništva solnih kavedinov Urada domen (534,5 od 3.827 solnih kavedinov oz. 18%) in dovoljene solne proizvodnje z deležem privatnih lastnikov in njihove dovoljene proizvodnje je moč ugotoviti, da naj bi na fondih Urada domen pridelali okoli 14% dovoljene letne kvote. Delež je skoraj sorazmeren z deležem lastništva solnih kavedinov.

Količina soli	Skupaj	Št. solnih kavedinov
Skupna dovoljena letna kvota – skupaj	17.908,920	3.827
Dovoljena letna kvota (Urad domen)	2.525,570	534,5
Privatni lastniki	15.383,35	3.292,5

Tabela 15: Količina dovoljene proizvodnje soli in število kavedinov na fondih Urada domen in privatnih lastnikov v letu 1847 (v tonah).

⁴² SI PAK KP 12, Urad domen Koper, t. e. 90, a. e. 141, spis št. 588.

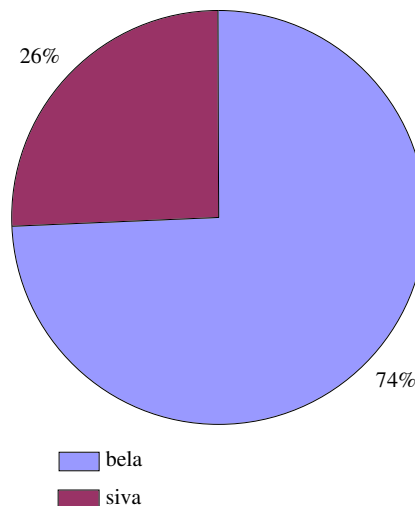
Graf 9: Deleža (Urada domen in privatnih lastnikov) dovoljene letne kvote proizvedene soli v letu 1847.

V sezoni 1847/1848 so koprsko sol skladiščili v 10 solnih skladiščih, in sicer: v velikem skladišču pri pristanišču (*Magazzino al Porto grande*), v dveh skladiščih v pristanišču sv. Petra (*Magazzino al Porto S. Pietro*), v novem skladišču (*Magazzino Nuovo*), v majhnem skladišču pri pristanišču (*Magazzino piccolo al Porto*), v skladišču (narejenem) iz desk (*Magazzino di Tavola*), pri izolskih vratih (*Magazzino a porta Isolana*), pri sv. Ani (*Magazzino a S. Anna*) in dveh privatnih skladiščih (*Magazzino Depanghar Giovanni* in *Magazzino Flego*⁴³).

Leta 1848 je bila (maloprodajna) cena soli 3 goldinarje in 47 krajcarjev za cent (če so jo prodajali za prehrano v Istri in na Kvarnerskih otokih) oziroma 5 goldinarjev in 54 krajcarjev (če so jo prodajali v avstrijskem delu Ilirije).⁴⁴ Odkupna cena⁴⁵ bele soli pa je bila 26, cena sive pa 18 krajcarjev za cent. V koprskih solinah so leta 1849 pridelali 16.645,841 t soli in zanjo zaslužili 66.403 goldinarjev⁴⁶ 33 krajcarjev in 3 denariče. Od skupne količine soli so pridelali 12.351,032 t bele in 4.294,809 t sive soli.

Sol	Količina pridelane soli (v centih)	Cena (za cent soli)	Zaslužen denar (v goldinarjih: krajcarjih: denaričih)
Bela	123510,32	26	53521 : 08 : 1
Siva	42948,04	18	12884 : 25 : 2
Skupaj	166458,41		66405 : 33 : 3

Tabela 16: Količina pridelane in uskladiščene soli leta 1849.⁴⁷

Graf 10: Delež bele in sive soli v koprskih solinah proizvedene leta 1849.

Po podatkih za leto 1851 je 61 lastnikov solnih fondov na skupni površini 709.134 kvadratnih klafter na 218 solnih fondih s 3.816 solnimi kavedini pridelalo 8.204,5 t bele in 920,1 t sive soli oz. skupaj 9.133,6 t soli. Na solnih fondih je tedaj skupno delalo 765 ljudi, in sicer: 315 moških, 250 žensk in 200 otrok.⁴⁸ V tem obdobju so piranske soline zavzemale površino 1.745.861 kvadratnih klafter.⁴⁹

⁴³ Prvega je imel v najemu Urad domen, drugega pa Solni konzorcij (SI PAK KP 12, t. e. 106, a. e. 165, Registro Magazzini per l'anno Militare 1848).

⁴⁴ AST, I. R. Governo del Litorale in Trieste, N° 2429/1849.

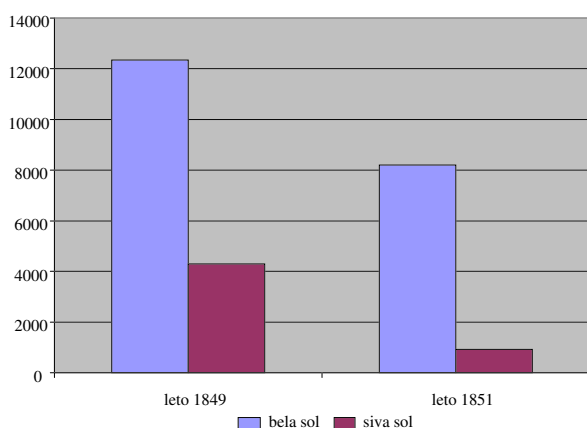
⁴⁵ Podatki so za leto 1849, vendar je bila enaka cena tudi leta 1851.

⁴⁶ En goldinar je imel 60 krajcarjev oziroma 240 denaričev. Vrednost krajcarja je bila 4 denariče (Scolari, Prontuario Manipolazione Daziaria, Biblioteca Marciana 78 c. 46, tab. I, str. 9–10.)

⁴⁷ SI PAK KP 7, t. e. 19, spis št. 8, 31. 12. 1849.

⁴⁸ SI PAK KP 7, t. e. 29, spis št. 1298, 31. 8. 1852.

⁴⁹ Skupno so torej koprške in piranske soline obsegale 2.454.995 kvadratnih klafter. Deležu površine (71,1 proti 28,9%) je bil sorazmeren tudi delež (dovoljene količine) proizvedene soli. V PAK je med spisom za leto 1852 ohranjen sicer nedatiran podatek o količini (verjetno limitu) proizvedene soli, in sicer Piran: 49.780,3 bele in 7.111,4 sive (skupno 56.891,7 t); Koper: 20.219,7 bele in 2.888,6 sive (skupno 23.108,3 t) soli oziroma skupna količina v koprskih in piranskih solinah naj bi bila 70.000 t bele in 100.000 t sive soli (SI PAK KP 7, t. e. 29, št. spisa 1298, leto 1852).

Graf 11: Količina proizvedene soli v letu 1849 in 1851 v koprskih solinah (v tonah).

ZAKLJUČEK

Koprške soline, ki so se raztezale ob spodnjih tokovih rek Badaševica in Rižane na celinskem delu obale južno in severovzhodno od otoškega mesta, so dolga stoletja mestu prinašale izdaten vir dohodkov. Po manjšem zatonu ob koncu beneške oblasti, so sredi 19. stoletja dosegle ponoven vzpon. Državna oblast je pospeševala širjenje solnih fondov in večjo proizvodnjo soli. Ob ukinitvi Beneške republike so koprške soline imele 2.740 kavedinov, leta 1813 že 3.065 in leta 1847, ko je bil narejen tudi kataster solin, s popisom vseh solnih fondov, njihovih lastnikov in najemnikov, pa kar 3.827 kavedinov. Koprške soline so bile leta 1847 v lasti 64 lastnikov, razdeljene pa so bile na 218 solnih fondov. Na solnih fondih je delalo 806 delavcev. Med solinarji je bilo več kot polovico moških, tretjino žensk in skoraj desetino otrok. Večina fondov so imele v lasti koprške premožnejše družine, opazen pa je bil delež koprškega Urada domen in cerkvenih pravnih oseb. Avstrijska oblast je kot dovoljeno letno kvoto določila okoli 18 tisoč ton proizvedene soli.

VIRI IN LITERATURA

VIRI

PAK KP – Pokrajinski arhiv Koper

SI PAK KP 7, Občina Koper, t. e. 372, spis št. 1846, leto 1899.

SI PAK KP 7, t.e. 19, spis št. 8, leto 1850.

SI PAK KP 7, t.e. 29, spis št. 1298, leto 1852.

SI PAK KP 12, Urad domen Koper, t.e. 106, a. e. 165, Catastico de'Proprietari e Capo Salineri dello Stabilimento Salino di Capodistria pro' 1847.

SI PAK KP 12, t. e. 106, a. e. 165, Registro Magazzini per l'anno Militare 1848.)

SI PAK KP 12, t. e. 57, a. e. 120, spis št. 20.

SI PAK KP 12, t. e. 58, a. e. 120, spis št. 281.

SI PAK KP 12, t. e. 90, a. e. 141, spis št. 588.

SI PAK KP 221, Konzorcij koprskih solin, Dopis dunajskemu finančnemu ministrstvu o nujnosti in vzrokih za povišanje cene soli, 1899.

SI PAK KP 288, Družinski arhiv de Belli, t. e. 3, a. e. 6.

SI PAK KP 344, Zbirka fotografij in razglednic, t.e. 1, Koper.

PAK PI – Pokrajinski arhiv Koper, enota Piran

SI PAK PI 191, Soline Piran, t.e. 9, vol. 51.

AST – Archivio di Stato di Trieste (Državni arhiv Trst)

AST, Luogotenenza del Litorale in Trieste, I.R. Direzione delle fabbriche (1754–1868). Archivio Piani, busta N° 316, Saline di Trieste e dell'Istria (calcolo comparativo delle superfici), s.d.

AST, I. R. Governo del Litorale in Trieste (1814–1850), N° 2429/1849.

OKSVK – Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper

OKSVK, Domoznanski oddelek, Zbirka starih razglednic, Slovenska obala, Koper – soline, sig. 12345/2000.

PMZ – Pokrajinski muzej Koper, Zbirka muzealij.

LITERATURA IN OBJAVLJENI VIRI

Bennussi, Bernardo: Ragguaglio delle monette, dei pesi e delle misure per servire alla storia delle nostre provincie. *AMSI*, XL. fascicolo 1. Parenzo : Società istriana di archeologia e storia patria. Tipografia Gaetano Coana & figli, 1928, str. 227–336.

Bonin, Zdenka: Oris zgodovine Kopra. *Arhivi in arhivsko gradivo v času tranzicijskih sprememb*. InfoArh. Koper : Arhivsko društvo Slovenije, Pokrajinski arhiv Koper, 2003, str. 7–18.

Gravisi, Giannandrea: I nomi locali del territorio di Capodistria. *Paggine istriane*, letnik 9, št. 10–11, Capodistria : Carlo Priora, 1911, str. 227–233.

Koper: Monografija (urednik Salvator Žitko). Koper : Skupščina občine Koper, Izvršni svet, 1992.

Kontestabile Rovis, Mirjana: *Urad domen Koper 1806 – 1878 s priključenimi spisi. Pomorska sanitetna deputacija Koper 1819–1850*. Koper : Pokrajinski arhiv Koper, 2001.

Nicolich, Emanuele: *Cenni storico-statistici delle saline di Pirano*. Consorzio delle saline di Pirano. Trieste : Stabilimento tipografico B. Apollonio, 1882.

Pusterla, Gedeone: *I Rettori di Egida "Giustinopoli Capo d'Istria". Cronologie, elenchi, genealogie, note ed appendice*. Capodistria : Tipografia Cobol & Priora, 1891.

Rajšp, Vincenc – Trpin, Drago: *Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787* (1804). Karte, 3. zvezek, Ljubljana : Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Arhiv Republike Slovenije, 1997.

Special Orts-Repertorium des Österreichisch-illyrischen Küstenlandes = Repertorio speciale dei luoghi nel Litorale Austro – Ilirico = Specialni repertorij krajev na Avstrijsko-Ilirskem primorju = Posebni popis mjesta u Austro-Ilirskom primorju. Wien : Alfred Hölder, 1885.

Stanisci, Mario: *Appunti di metrologia. Cenni sulla misurazione del tempo, dello spazio, del peso e del rapporto economico con brevi cenni di numismatica*. Udine : Università degli studi di Udine, 1984.

Terčon, Nadja: *Z barko v Trst : pomorstvo v Piranu, Izoli in Kopru ter gospodarska vloga severozahodne Istre v odnosu do Trsta (1850–1918)*. Koper : Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče : Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Piran : Pomorski muzej "Sergej Mašera" (Knjižnica Annales Majora), 2004.

RIASSUNTO

Il catasto delle saline di Koper-Capodistria del 1847

Mentre l'attività salinifera alla fine dell'amministrazione veneziana stava vivendo una crisi, con il passaggio all'autorità austriaca ed il conseguente ampliamento del mercato, dopo il 1797 conobbe un nuovo slancio. La nuova autorità tolse il limite di produzione, aumentò il prezzo e incentivò il rinnovamento e la costruzione di nuovi bacini di cristallizzazione.

Nel 1814 in territorio triestino, nel cosiddetto Litorale Illirico erano attive le saline a Servola e Aquilina, in Istria le saline a Muggia, Koper-Capodistria e Piran-Pirano. Della superficie totale delle saline triestine ed istriane, che nel secondo decennio del XIX secolo sfioravano gli 11,3 milioni di pertiche, quasi il 90% della superficie era coperto dalle saline istriane, più del 10% dalle saline di Trieste. Le maggiori saline piranesi rappresentavano il 46% della superficie (saline a Sečovlje-Sicciole, Lucija-Santa Lucia e Strunjan-Strugnano), quelle capodistriane (saline del comprensorio Ankaran-Ancarano Srmin-Sermino e Semedela-Semedella) il 37%, quelle di Servola l'8%, di Muggia il 5%, le più piccole, quelle di Aquilina circa il 3% della superficie totale. Nel 1829 furono chiuse le saline di Servola, Aquilina e Muggia, quelle capodistriane e piranesi invece nei decenni successivi aumentarono la produzione di sale.

La guida del consorzio delle saline capodistriane a metà del XIX secolo fece fare un censimento delle saline stesse. Così nel 1847 fu effettuato il catasto dei proprietari e dei locatari dei fondi saliferi, in base al quale risulta che nel totale delle saline capodistriane ci fossero 218 fondi saliferi con 3827 bacini di cristallizzazione, 218 case dei salinari e 25 del personale di controllo. Le saline più grandi del comprensorio Ankaran-Ancarano/Srmin-Sermino avevano 135 fondi saliferi con 2436 bacini di cristallizzazione, la parte più piccola della salina, quella meridionale di Semedela-Semedella, comprendeva 83 fondi saliferi con 1391 bacini di cristallizzazione. I campi di sale erano collegati tra loro da numerosi canali (*are*) e fiumi.

I proprietari dei fondi saliferi delle saline di Koper-Capodistria erano in tutto 64. La maggior parte dei fondi erano di proprietà di singole famiglie capodistriane, ma notevole era anche la parte di proprietà dell'Amministrazione di Koper-Capodistria e di altre persone giuridiche, soprattutto ecclesiastiche. Tra i 57 proprietari privati c'erano anche 8 donne. Nei fondi saliferi nel 1847 lavoravano 806 salinari. Tra i capi dei fondi prevalevano gli uomini (78%), mentre tra gli altri salinari la presenza maschile e femminile era equivalente. Nonostante più di metà (55,7%) di tutti i lavoratori fossero uomini, è notevole anche la percentuale delle donne (35,7%) e dei bambini (9%).